

POSTANOWIENIE

Dnia 26 marca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Andrzej Stępka

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 kpk
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 26 marca 2013 r.,
sprawy **W. J.**
skazanego z art. 177 § 2 kk i innych
z powodu kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Okręgowego w G.
z dnia 20 lipca 2012 r.,
zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w S.
z dnia 5 marca 2012 r.,

p o s t a n o w i ł

- I. oddalić kasację obrońcy skazanego jako oczywiście bezzasadną;**
- II. zwolnić skazanego od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w S. z dnia 5 marca 2012 r., W. J. został skazany;

- za przestępstwo z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. na karę 4 lat pozbawienia wolności,
- za przestępstwo z art.178 a § 1 i 4 k.k. na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności,
- za przestępstwo z art. 288 § 1 k.k. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. orzeczono wobec oskarżonego łączną karę 5 lat pozbawienia wolności, a nadto na mocy art. 90 § 2 k.k. i art. 88 k.k.

orzeczono wobec niego łączny środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych w ruchu lądowym na zawsze.

Na mocy art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. umorzono postępowanie w zakresie dwóch czynów z art. 288 § 1 k.k. zarzuconych w pkt V i VI aktu oskarżenia, zaś na mocy art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. umorzono postępowanie odnośnie czynu z art. 278 § 1 k.k. zarzuconego w pkt VII aktu oskarżenia.

Nadto na mocy art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k. oskarżony został uniewinniony od czynu z art. 284 § 1 k.k. w zw. z art. 275 § 1 k.k. w zw. z art. 11§ 2 k.k. zarzuconego w pkt III aktu oskarżenia.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca oskarżonego oraz osobiście oskarżony.

Apelacja obrońcy została oparta o przepis z art. 438 pkt 1 – 4 k.p.k., zaskarżała ten wyrok tylko w części dotyczącej przypisania przestępstw z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. oraz z art. 178 a § 1 i 4 k.k. i zarzucała:

1/ obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 167 k.p.k. i art. 201 k.p.k. poprzez;

- niedopuszczenie z urzędu dowodu w postaci uzupełniającej opinii biegłego z zakresu badań i rekonstrukcji wypadków drogowych, która zawierałaby odniesienie do twierdzeń oskarżonego odnośnie zachowania pokrzywdzonego;

- zaniechanie przesłuchania osób mających bezpośredni kontakt z oskarżonym tuż po zdarzeniu na okoliczność jego zachowania mogącego wskazywać, że znajdował się pod wpływem środków odurzających;

- zaniechanie przeprowadzenia dowodów pozwalających stwierdzić, czy oskarżony – jak to określił apelujący – incydentalnie zażywa środki odurzające;

- niedopuszczenie dowodu z opinii biegłych psychiatrów – po wskazanym powyżej niezbędnym uzupełnieniu postępowania dowodowego – w sytuacji, gdy zachodziły uzasadnione wątpliwości co do stanu poczytalności oskarżonego.

2/ błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia polegający na bezpodstawnym uznaniu, że zgromadzony materiał dowodowy pozwala na ustalenie, iż jedyną przyczyną zaistnienia wypadku było nieprawidłowe prowadzenie pojazdu przez oskarżonego, a stwierdzone u niego stężenie amfetaminy we krwi miało wpływ na zdolność kierowania pojazdami. W przekonaniu obrońcy dokonanie stanowczych ustaleń w tym zakresie jest niemożliwe bez przeprowadzenia wcześniej wskazanych dowodów.

3/ rażące naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez ocenę zachowania oskarżonego jako dwóch odrębnych przestępstw - z art. 177 § 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. oraz z art.178 a § 1 i 4 k.k. – gdy w rzeczywistości odnośnie czynu z art. 178 a § 1 i 4 k.k. należało przyjąć konstrukcję przestępstwa współukaranego uprzedniego.

4/ rażącą niewspółmierność orzeczonych względem oskarżonego jednostkowych kar pozbawienia wolności. W przekonaniu obrońcy prawidłowa ocena dyrektyw wymiaru kary, zwłaszcza względem na jej cele wychowawcze, przemawiają za wymierzeniem kar jednostkowych w dolnych granicach ustawowego zagrożenia, natomiast łączna kara pozbawienia wolności winna być orzeczona przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji, gdyż pomiędzy czynami zachodzi bliski związek czasowy.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji, ewentualnie jego zmianę poprzez wymierzenie kar za przestępstwa przypisane w ust. I i II wyroku w dolnych granicach ustawowego zagrożenia oraz orzeczenie łącznej kary pozbawienia wolności przy zastosowaniu zasady pełnej absorpcji.

Z kolei oskarżony zarzucił, iż nie zapewniono mu obrońcy w sytuacji, gdy wypowiedział pełnomocnictwo obrońcy wcześniej przez siebie ustanowionemu. W jego przekonaniu tym samym zostało naruszone jego prawo do obrony. Jakkolwiek osobista apelacja oskarżonego nie zawierała wprost sformułowanego wniosku, jej analiza dowodziła, że oskarżony żądał uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 20 lipca 2012 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

a/ uchylił orzeczenie;

- w pkt II wyroku dotyczące uznania oskarżonego winnym popełnienia czynu z art.178 a § 1 i 4 k.k.,

- w pkt VII wyroku dotyczące orzeczenia o karze łącznej,

- w pkt IX wyroku dotyczące orzeczenia środka karnego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych za czyn z art.178 a § 1 i 4 k.k.,

- w pkt X wyroku dotyczące orzeczenia o łącznym zakazie prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych.

b/ ustalił, że czyn zarzucony oskarżonemu w pkt II aktu oskarżenia stanowi uprzedni czyn współukarany w stosunku do czynu przypisanego w ust. I wyroku.

c/ orzeczoną wobec oskarżonego w ust. I wyroku karę pozbawienia wolności obniżył do wysokości 3 lat i 6 miesięcy.

d/ określił wobec oskarżonego łączną karę pozbawienia wolności w rozmiarze 3 lat i 8 miesięcy.

e/ w pozostałej części utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od tego wyroku wniósł obrońca skazanego. Na podstawie art. 523 k.p.k. zarzucił wyrokowi rażące naruszenie prawa karnego procesowego mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

- obrazę art. 202 k.p.k. poprzez zaniechanie przeprowadzenia badania sądowo – psychiatrycznego i uzyskania opinii o stanie zdrowia psychicznego skazanego w sytuacji, gdy zachodziły uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności,

- obrazę art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. wobec braku udziału obrońcy w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji mimo istniejących wątpliwości co do poczytalności skazanego i wystąpienia przypadku obrony obligatoryjnej w związku z podejrzeniem uzależnienia od środków odurzających i psychotropowych, co jednocześnie stanowi bezwzględną podstawę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k.

W konkluzji obrońca wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi w postępowaniu odwoławczym.

W odpowiedzi na kasację Prokurator Prokuratury Okrękowej w G. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Rozpoznając kasację Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja okazała się oczywiście bezzasadna, co skutkowało jej oddaleniem w trybie określonym w art. 535 § 3 k.p.k.

Należy podkreślić, że kasacja jako nadzwyczajny środek zaskarżenia służy eliminacji prawomocnych orzeczeń sądowych, które ze względu na doniosłość wadliwości, jaką są obarczone, nie mogą ostać się i funkcjonować w obrocie prawnym. Podnoszone w kasacji zarzuty powinny wskazywać na uchybienia określone w art. 439 k.p.k. lub inne, lecz na tyle istotne i rażące naruszenia prawa, do jakich doszło w postępowaniu odwoławczym, że w konsekwencji mogły one mieć istotny wpływ na treść wyroku Sądu drugiej instancji. Jest rzeczą oczywistą,

że bezwzględna przyczyna odwoławcza musi wystąpić w danej sprawie w sposób rzeczywisty i nie można jej domniemywać.

W przedmiotowej sprawie, wbrew twierdzeniom obrońcy, nie doszło do obrazy przepisu art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., a tym samym nie wystąpiła sytuacja, o której mowa w przepisie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Należy podkreślić, że ocena, czy w odniesieniu do oskarżonego zachodzą uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności, dokonywana jest przez organ procesowy w oparciu o ujawnione w toku postępowania okoliczności, które są temu organowi znane. A zatem ocena potrzeby przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych psychiatrów zawsze musi być dokonywana z uwzględnieniem wszystkich przesłanek podmiotowych i przedmiotowych ujawnionych w danym postępowaniu. Dowód z opinii biegłych psychiatrów nie może być przeprowadzany w trybie art. 202 k.p.k. tylko na podstawie domysłów, domniemań, czy abstrakcyjnego przekonania stron procesowych o hipotetycznej możliwości wystąpienia po stronie oskarżonego lub podejrzanego wątpliwości co do jego poczytalności, lecz muszą one mieć oparcie w konkretnych okolicznościach sprawy. W orzecznictwie sądowym ugruntowany jest pogląd, że tego rodzaju okoliczności należy upatrywać zwłaszcza w danych dotyczących osoby oskarżonego, jego zachowania, stanu zdrowia, podejmowanego przez niego leczenia oraz w faktach związanych z zarzucanym mu czynem. Nie można mówić o wystąpieniu owych „uzasadnionych wątpliwości co do poczytalności” w rozumieniu art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., gdy w postępowaniu karnym organ procesowy uzyskuje w różnej formie dowodowej informację o wszelkiego rodzaju zaburzeniach w sferze psychiki oskarżonego np. w postaci jego oświadczeń, czy zaświadczeń lekarskich, względnie, gdy poddano oskarżonego badaniom psychiatrycznym w innej sprawie. Gdyby przyjąć inne założenie, w istocie rzeczy organ procesowy byłby pozbawiony możliwości dokonania oceny omawianej przesłanki, a przecież to on ma powziąć uzasadnione wątpliwości co do poczytalności oskarżonego (por.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 marca 2009 r., V KK 36/09, Lex Nr 495322, z dnia 10 września 2009 r., V KK 61/09, Lex Nr 529618, z dnia 11 stycznia 2012 r., III KK 176/11, OSNKW 2012, Nr 4, poz. 38).

Naruszenie art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. może mieć miejsce tylko wtedy, gdy rozprawa przeprowadzona została bez udziału obrońcy pomimo, iż sąd powziął takie uzasadnione wątpliwości co do poczytalności oskarżonego, a także wtedy,

gdy w świetle materiałów zgromadzonych w sprawie powinien taką wątpliwość powziąć. Rzecz jednak w tym, że w przedmiotowej sprawie żadna z tych przesłanek nie wystąpiła. Przekonanie obrońcy o wystąpieniu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. opiera się na założeniu, że w przypadku oskarżonego W. J. wystąpiły przesłanki, na podstawie których ten Sąd winien powziąć uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności, dopuścić dowód z opinii biegłych psychiatrów oraz wyznaczyć oskarżonemu obrońcę z urzędu. Taką okolicznością miał być fakt, że oskarżony przypisanego mu przestępstwa dopuścił się pod wpływem środka odurzającego, a nadto w innym postępowaniu pozostawał pod zarzutem popełnienia przestępstwa z art. 62 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, co rodzi zdaniem obrońcy podejrzenie, iż W. J. jest osobą uzależnioną od środków odurzających. Jest to całkowicie błędne i nieuprawnione stanowisko autora kasacji. Należy w tym miejscu przypomnieć pogląd prawny wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 czerwca 2010 r., w sprawie I KZP 6/10 (OSNKW 2010, Nr 8, poz. 65), a mianowicie, że bezwzględna przyczyna uchylecia orzeczenia – o której jest mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k. zachodzi, gdy w postępowaniu przed sądem oskarżony nie miał obrońcy lub obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy. Sytuacje takie zachodzą wówczas, gdy: a/ organ procesowy powziął wątpliwości co do tego, czy sprawca mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenie lub pokierować swoim postępowaniem (art. 31 § 1 k.k.) albo, czy jego zdolność rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem nie była w znacznym stopniu ograniczona (art. 31 § 2 k.k.), a także wówczas, gdy co prawda brak wątpliwości wskazanych wyżej, ale istnieją one, w ocenie organu procesowego, co do tego, czy stan zdrowia psychicznego oskarżonego pozwala na jego udział w postępowaniu, a jeśli nawet tak, to czy może w tym stanie zdrowia prowadzić samodzielną, rozsądną obronę i w celu wyjaśnienia którejkolwiek z tych wątpliwości dopuścić dowód z opinii biegłych lekarzy psychiatrów (art. 202 § 1 k.p.k.) – od momentu powzięcia tych wątpliwości, a więc również przed złożeniem przez biegłych opinii;

b/ biegli lekarze psychiatrzy stwierdzili, iż sprawca nie mógł w czasie czynu rozpoznać jego znaczenia lub pokierować swoim postępowaniem (art. 31 § 1 k.k.), a także gdy stwierdzili, że w czasie popełnienia przestępstwa jego zdolność

rozpoznania znaczenia czynu lub kierowania postępowaniem była w znacznym stopniu ograniczona (art. 31 § 2 k.k.), a także wówczas, gdy biegli wprawdzie nie stwierdzili zniesionej lub ograniczonej w stopniu znacznym poczytalności sprawcy tempore criminis, ale organ procesowy nadal ma wątpliwości w tej kwestii i podejmuje dalsze czynności, zmierzające do zweryfikowania zasadności tych wątpliwości;

c/ nie zachodzą wprawdzie okoliczności wymienione wyżej w pkt. 2., ale z opinii biegłych lekarzy psychiatrów wynika, że ze względu na stan zdrowia psychicznego oskarżonego tempore procedendi nie jest on w stanie brać udziału w postępowaniu lub, co najmniej, nie może bez pomocy obrońcy prowadzić rozsądnej obrony albo – pomimo braku zastrzeżeń ze strony biegłych lekarzy psychiatrów także i w którejkolwiek z tych kwestii – organ procesowy nie usunął swych wątpliwości i zmierza do ich potwierdzenia lub wykluczenia.

Wracając na grunt przedmiotowej sprawy należy zwrócić uwagę, że w postępowaniu przygotowawczym W. J. stwierdził wprost, że nie był leczony psychiatrycznie, ani odwykowo i nie zażywa środków odurzających (k. 215 i 267, tom II akt sprawy o sygn. II K .../12 oraz akta dołączonej sprawy o sygn. II K 1.../12, k. 36 i 59). Podobne oświadczenie oskarżony złożył przed sądem (k. 329v). Analiza innych materiałów procesowych zgromadzonych w aktach przedmiotowej sprawy również nie pozwala na powzięcie jakichkolwiek wątpliwości co do stanu poczytalności oskarżonego.

Jest faktem, iż w postępowaniu odwoławczym obrońca przedłożył kopię aktu oskarżenia w innej sprawie karnej (Ds. .../11, II K 3.../12) przeciwko W. J., w której postawiono mu zarzut popełnienia przestępstwa z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, a nadto protokół rozprawy głównej przed sądem prowadzącym to postępowanie, zawierający m.in. przesłuchanie świadka P. K. (k. 429 - 434, tom III). Jak już podniesiono wcześniej, z charakteru postawionego oskarżonemu zarzutu oraz ze słów w/w świadka – „kiedyś paliliśmy razem” (chodzi o palenie z oskarżonym narkotyków – kom. S.N.), obrońca wyciąga wniosek, że oskarżony J. może być osobą uzależnioną od narkotyków, co z kolei miałyby rodzić uzasadnione wątpliwości co do jego poczytalności. Jest to jednak całkowicie chybione stanowisko. Wskazane przez obrońcę sytuacje w żadnym wypadku nie mogą uzasadniać uznania, że rodzą po stronie oskarżonego owe „uzasadnione wątpliwości co do stanu poczytalności oskarżonego” w rozumieniu

art. 79 § 1 pkt 3 k.p.k., a w konsekwencji nie powodowały obrony obligatoryjnej i wystąpienia bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Autor kasacji pomija całkowicie fakt, że również w postępowaniu sądowym dotyczącym przestępstwa z art. 62 ust. 1 w/w ustawy oskarżony potwierdził, że nie był leczony psychiatrycznie (k.431).

Reasumując, Sąd Najwyższy stwierdza, iż zarówno fakt popełnienia przez skazanego W. J. przypisanego mu w przedmiotowej sprawie przestępstwa pod wpływem środka odurzającego, jak i pozostawania pod zarzutem z art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, a tym bardziej enigmatyczne sformułowanie świadka o paleniu w przeszłości ze skazanym bliżej nieokreślonych narkotyków, w żadnej mierze nie obligowały Sądu I instancji do poddania skazanego badaniom psychiatrycznym i przydzielenia mu obrońcy z urzędu.

Mając na uwadze wszystkie podniesione powyżej okoliczności Sąd Najwyższy oddalił kasację obrońcy skazanego w trybie art. 535 § 3 k.p.k. jako oczywiście bezzasadną.

Na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. i art. 518 k.p.k. skazanego zwolniono od kosztów sądowych za postępowanie kasacyjne.